

ΠΡΩΙΜΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
(16-17 ΑΙ.) |

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΓΛΩΣΣΑ

Απουσία ιδεολογικής ουδετερότητας κατά τον προσδιορισμό των απαρχών της νεοελληνικής γλώσσας.

- ιστοριογραφία – ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας – γλωσσολογία

Χρονικά όρια ελληνικού μεσαίωνα:

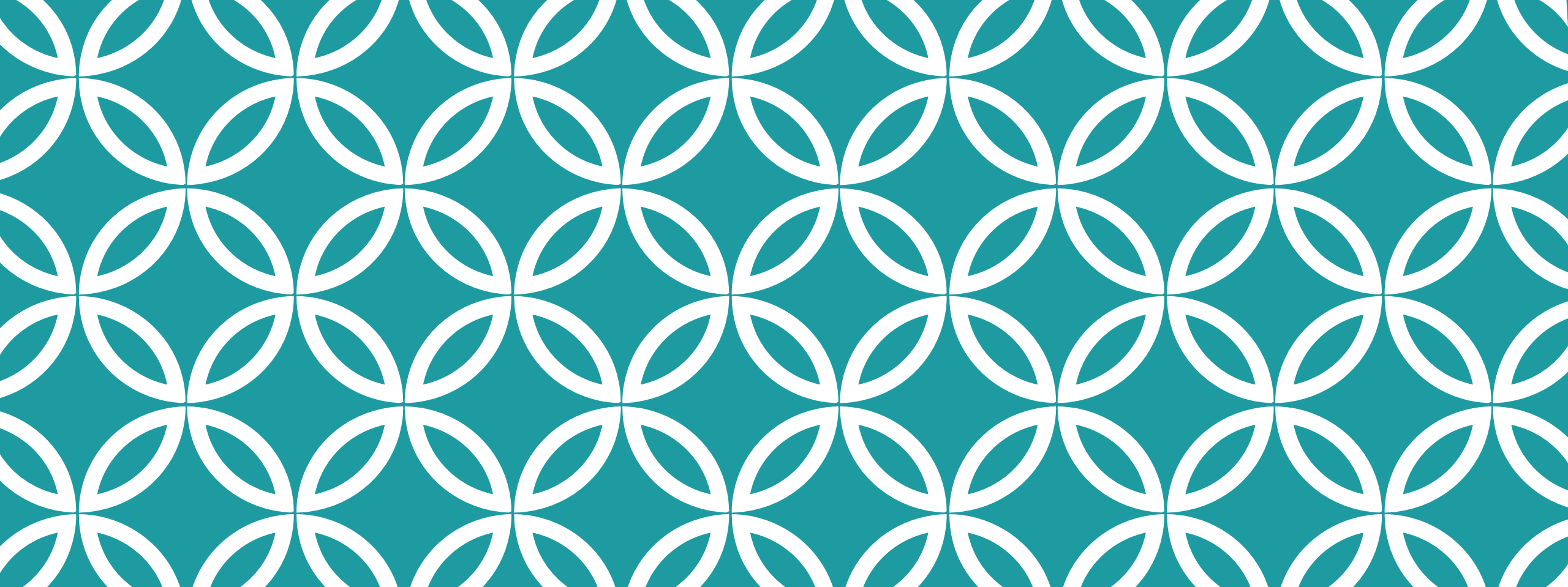
-330-1453 / εντός ή εκτός της βυζαντινής περιόδου

- ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ
- από 12^ο αι., γλωσσική μορφή έργων (Παπαρρηγόπουλος, Βακαλόπουλος, Σβορώνος) / 14^{ος} αι. χρήση όρου «Έλληνας» (Πιζάνιας)
- γύρω στο 1800 (Κολιόπουλος, Βερέμης) – τέλη 17^{ου} αι. (Κωστής)

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΓΛΩΣΣΑ

- ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ
- από 12^ο αι., γλωσσική μορφή έργων (Δημαράς, Πολίτης, Μαστροδημήτρης)
- έως 17^ο αι. «υστερομεσαιωνική» (Κριαράς)
- αρχές 16^{ου} αι., «αναγεννησιακή αίσθηση του κόσμου» (2^ο Συνέδριο Neograeca Medii Aevi)

- ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΙ
- Ψυχάρης vs. Χατζιδάκις
- Holton & Manolessou (2010):
 - Πρώιμη μεσαιωνική ελληνική 500-1100
 - Όψιμη μεσαιωνική ελληνική 1100-1500
 - Πρώιμη νεοελληνική 1500-1700

Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ
ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Απουσία φυσικών ομιλητών
- Ανεπαρκής έλεγχος των πηγών
(πληροφορίες χρόνου-τόπου)
- Ακατάλληλη φύση του υλικού
(μη αντιπροσωπευτικό της καθημερινής γλώσσας)

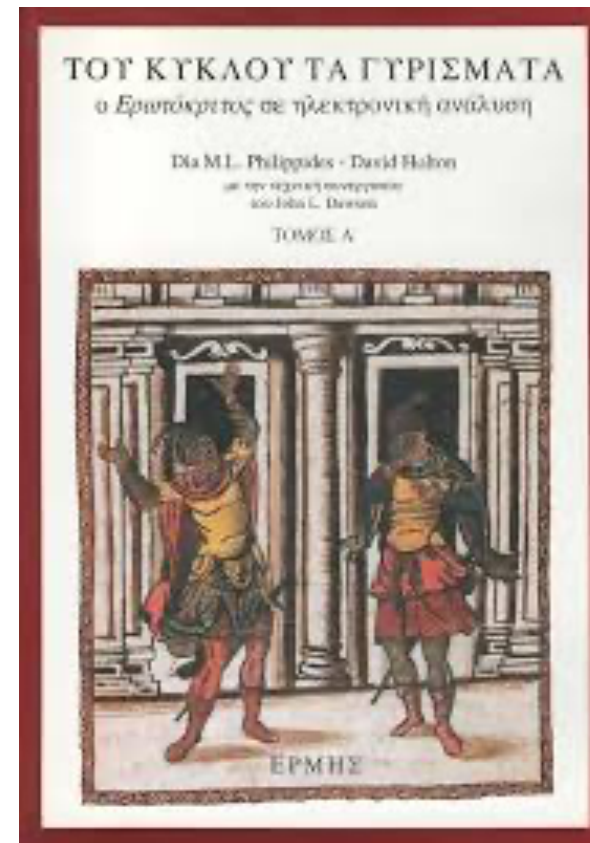
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: **Δ**ΕΡΜΑΤΟΥ ΔΕΛΟΥ ΠΡΟΤΟΣ
ΔΟΥ ΟΥΝ ΥΝΗ ΒΟΥΝ: **Π**Ε ΤΗΝ ΤΙ ΔΟΥΛΑΜΟΥ
ΕΟΥ ΠΡΩ ΔΟΥΛΗ ΒΟΥΝ: **Κ**ΟΛΟΥ ΟΥΝ ΤΗΝ
ΜΟΥ: **Β**ΟΥΝ ΤΟΥ ΟΥΝ ΤΗ ΚΑΤΗ ΤΗ ΔΟΥ ΒΟΥ
ΤΟΥ ΔΟΥ ΗΝ ΒΕΡ ΒΟΥ ΔΟΥ ΤΟΥ ΟΥΝ ΤΗ ΔΟΥ ΤΟΥ
ΟΥ ΔΟΥ ΟΥΝ ΤΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ: **Τ**Η ΔΟΥ ΚΟΥ
ΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ ΤΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ ΔΟΥ

ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΩΔΗ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΠΥΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

P. Oxy. 1874

...ὅτι ἔπαθες ὁμοίος ἄμμα Εὔ<α>, ὁμοίος Μαρία, κα[ι] ζ[η] θεός, δέσποτά μου, οὔτε δίμει οὔτε εμαρτολέ ουτέποτε ἔπαθαν το ἔπαθες· ὅμος δεν ε αμαρτίε υμόν ε<ι>σιν. ἀλλά δωξάζωμεν τον θεόν ὅτι αὐτός ἔδωσεν και αὐτός ἔλαβεν· ἀλλά εὔξε ἓνα ο κύριος εναπαύσει αὐτοίς εἰς τον παράδισον ὅτι κρίνοντε ε ψυχή τον ανθρώπων αὐτοί[ς] γαρ ἀπέθαν εἰς κόρφον τ[ο]ν Αβρ[ο]ῖαάμ και τον Ισαάκ και τον Ιακώ<β>. ἀλλά παρακαλώ σε, κύριέ μου, με βάλης [λύπη]ν εἰς το ψυχή σου και ἀπολήσεις τὸ πράγματά σου, ἀλλά εὔξε ἓνα ο κύριος [ἀποσ]τίλη ἐπὶ [σ]αί τιν εὐλογίαν αὐτοῦ. πολλὰ γάρ καλά ἔχι ο κύριος και αθυμούν[τες] ευθύμ[ο]ν εἰσοσιν τοῖς θέλοντες ἀπ' αὐτοῦ εὐλογία<ν>, και ἐλπίζομεν εἰς το[ν] θεών ὅταν δια τις λο[ί]πις ταύ[της] χαράν πέμ[μ]πι υμαυ ο κύριως και τον κύριον] τον ἀδε[λ]φόν υμόν...

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΠΥΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

- "Silent millennium" (Jeffreys 1996)
 - ανεπαρκείς μαρτυρίες από τους τελευταίους μη λογοτεχνικούς παπύρους της Αιγύπτου (περ. 7^{ος} αι. μ.Χ.) έως την ανάπτυξη μιας αμιγώς δημώδους λογοτεχνίας στην Κρήτη (17^{ος} αι.)
 - τα κείμενα γράφονταν σε αττικιστική και αρχαϊζουσα, όχι στην καθομιλουμένη
- Ωστόσο, παρουσία κάποιων έργων με δημώδη χαρακτήρα:
 - Κομνήνεια περίοδος: 12^{ος} αιώνας
 - Παλαιολόγεια περίοδος: 14^{ος}

Πρώτοι πειραματισμοί με τη δημώδη

<Υψηλός αττικισμός>

- ❑ «Λαϊκός» ηρωικός μύθος *Διγενή Ακρίτα* (κατορθώματα «Ρωμιών» ενάντια στους Άαβες στα σύνορα του Ευφράτη). «Δημώδης» παραλλαγή Εσκοριιάλ.
 - ❑ *Τραγούδι του Αρμούρη* (μπαλάντα) σε 15σύλλαβους ανομοιοκατάληκτους «πολιτικούς» στίχους.
 - ❑ *Πτωχοπροδρομικά*: χρήση ομιλουμένης στην Κων/λη σε διάφορα υφολογικά επίπεδα.
 - ❑ *Στίχοι... Μιχαήλ Γλυκά*: γλώσσα παροιμιών και θυμοσοφιών.
-

Δημώδης λογοτεχνία 14^{ου}-15^{ου} αι.

<ανάδυση νεοελληνικών διαλέκτων>

- Εμφάνιση «διαλεκτικής» λογοτεχνίας σε Κύπρο και Κρήτη. Αραβοβυζαντινή κυριαρχία – φραγκική / βενετική

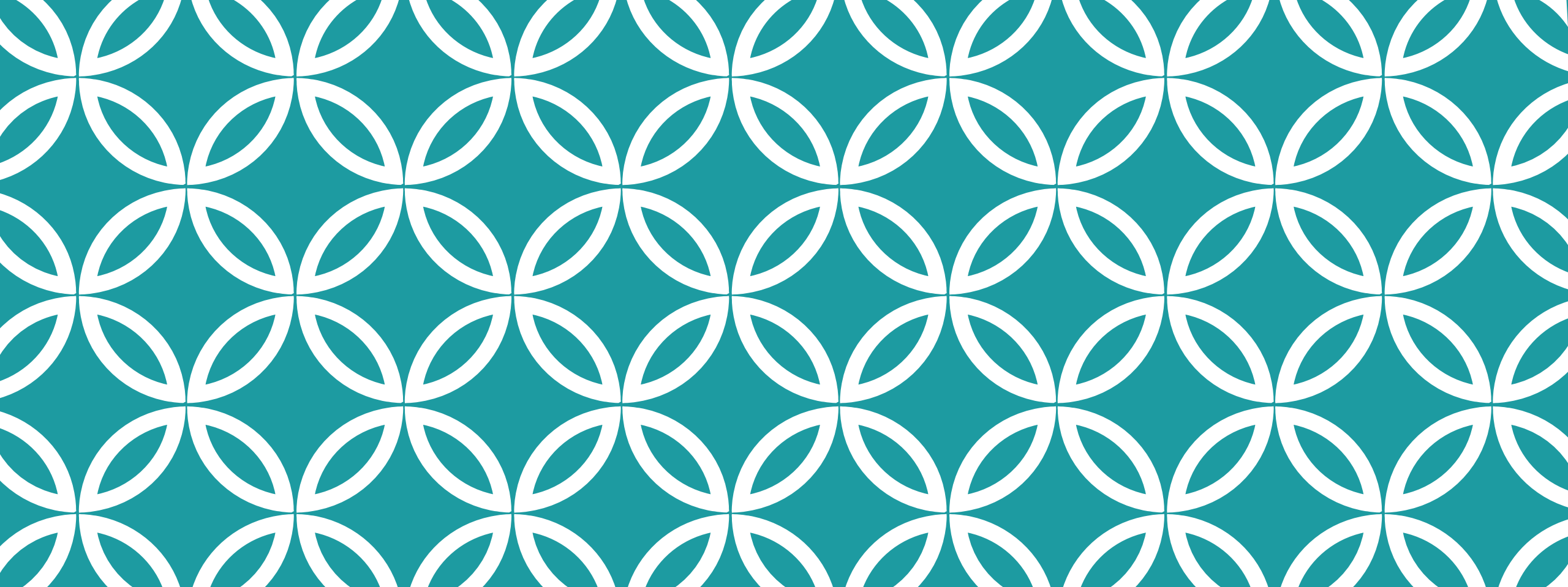
ΚΥΠΡΟΣ:

- *Ασίζες* (νομικό κείμενο, 14^{ος} αι.)
- Εξήγησις της γλυκείας χώρας Κύπρου, Λεόντιου Μαχαιρά (15^{ος} αι.)

ΚΡΗΤΗ:

Σπανιότητα διαλεκτικών χαρακτηριστικών στην πρωιμότερη κρητική ποίηση (π.χ. Σαχλίκης, Φαλιέρος)

→ Διάλεκτος κρητικής λογοτεχνίας 16^ο-17^ο αιώνα.

ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ
ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

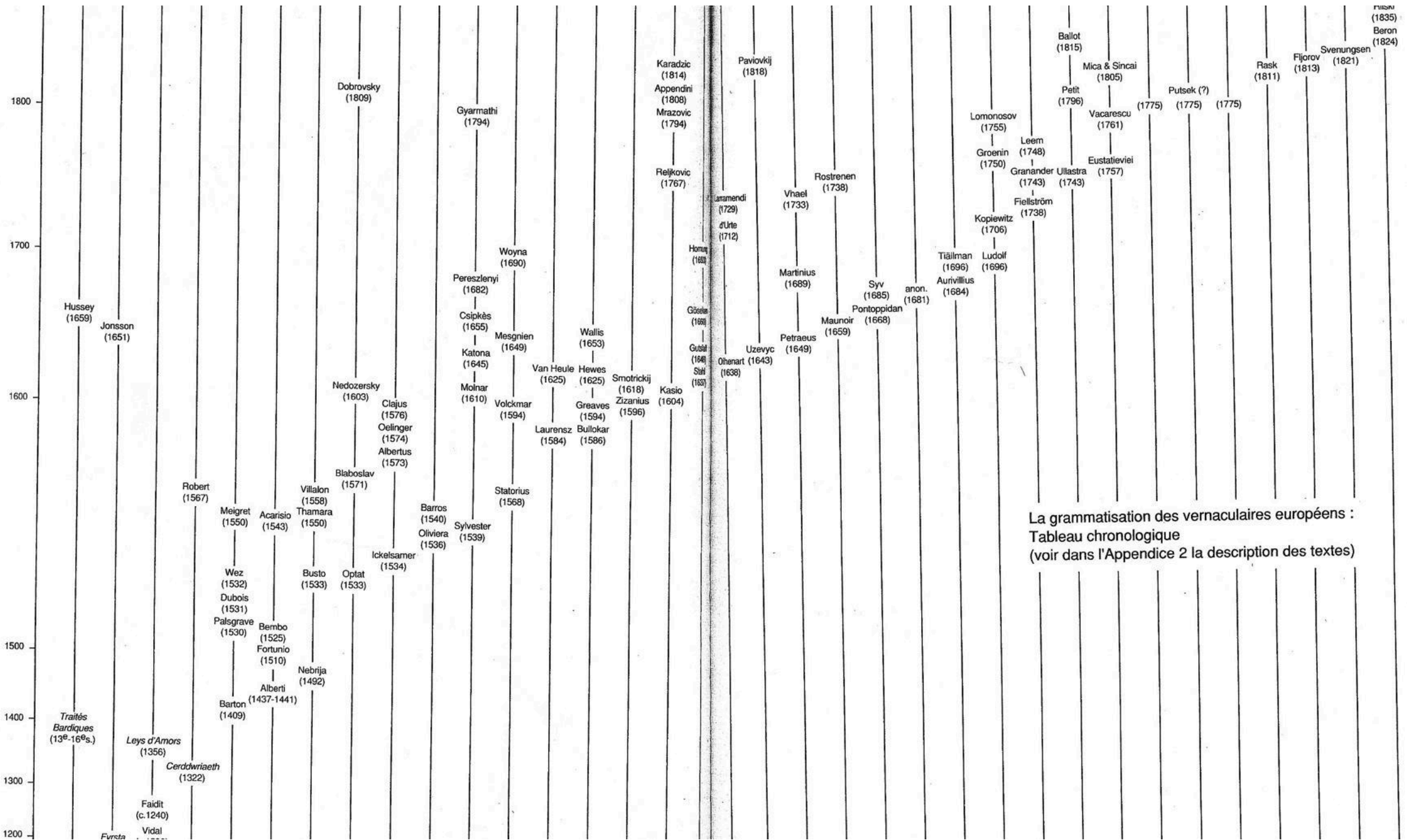
- Κυριαρχία, σε όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα έως και την Αναγέννηση, των «ιερών γλωσσών» (ελληνικά, εβραϊκά, αραμαϊκά + λατινικά).

(Wolf 1971, Auroux 1994, Baggioni 1997, Burke 2004)

- Οι καθομιλούμενες στο προσκήνιο, ως γλώσσες γραμματισμού, την περίοδο 1450-1580: **«πρώτη οικογλωσσική επανάσταση»** στην Ευρώπη (Baggioni 1997, 95-120).
 - Πλήρης αναδιάταξη επικοινωνιακού τοπίου σε σχέση με τη λειτουργική κοινωνική διγλωσσία που είχε επιτευχθεί (τα λατινικά γλώσσα-όχημα, μη μητρική γλώσσα κανενός, που εγγυάτο την ενότητα και την επικοινωνία των *litterati*, και γενικότερα των ελίτ, εκκλησιαστικών και άλλων).

ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

- Παράλληλα, ανάγκη τυποποίησης [standardization] → **μαζική γραμματικοποίηση** [grammatisation] των καθομιλούμενων γλωσσών (= εξοπλισμός με γραμματικές και λεξικά κατά το πρότυπο της ελληνο-λατινικής γραμματικής παράδοσης)
- «**δεύτερη τεχνο-γλωσσική επανάσταση**» (Auroux 1994)
- Η πύκνωση επεξεργασίας κοινών/πρότυπων γλωσσών (σταθεροποιημένων, που έχουν αποτελέσει αντικείμενο περιγραφής και προγραφής) στα μέσα του 16^{ου} αι. (1550-1650).

La grammatisation des vernaculaires européens :
 Tableau chronologique
 (voir dans l'Appendice 2 la description des textes)

ΙΣΤΟΡΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Πρώτες εμφανίσεις λογοτεχνικών γλωσσών ή/και *scriptae*, με βάση καθομιλούμενες γλώσσες, ήδη από τον 6^ο-12^ο αι.

- «λογοτεχνική» γλώσσα: γραπτή ποικιλία με αισθητική λειτουργία με τη συνήθη σημασία που αποδίδεται στη λέξη «λογοτεχνία» (πρβλ. *belles lettres*), όπως λ.χ. η γλώσσα των τροβαδούρων (προβηγκιανή) – αποτελούν ένα είδος λογοτεχνικών «κοινών»
- “*scripta*”: γραπτή ποικιλία με επικοινωνιακή λειτουργία σε πολιτικές, διοικητικές (γλώσσα των καγκελαριών) ή δικαιο-εμπορικών (*chartes*, εμπορική αλληλογραφία) χρήσεις
- Αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για την προώθηση των καθομιλούμενων γλωσσών της Ευρώπης ως κοινών [*communes*] και στη συνέχεια εθνικών [*nationales*] γλωσσών <πδ καταλανικών>.
- Απαραίτητη η παρουσία σειράς ιστορικών και κοινωνικοπολιτικών παραγόντων.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

[BAGGIONI 1997]

- Εμφάνιση εθνικών κρατών: παράλληλη δυναμική κατασκευής εθνικών κρατών και «κοινών» γλωσσών [langues communes].
- Σημασία θρησκευτικού παράγοντα:
 - Μεταρρύθμιση
 - Ανταγωνισμός δογμάτων (πχ προσηλυτισμός ορθόδοξων από καθολικούς)
- Το κίνημα του Ουμανισμού και η επέκταση του εγγράμματου κοινού.
- Η επανάσταση της τυπογραφίας.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: *ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ*

- Στενή σχέση γραφής με τις *κρατικές δομές*.
 - Οι γλώσσες γραμματισμού από την αρχαιότητα έως τον Μεσαίωνα (λατινικά, ελληνικά, αραβικά, αργότερα οσμανλίδικα) ήταν συμβατές με την άσκηση της εξουσίας στο αυτοκρατορικό πλαίσιο.
 - Ο δυτικο-ευρωπαϊκός χώρος περνά από την αυτοκρατορική ή μετααυτοκρατορική ρομανική οργάνωση σε αυτή της σύγχρονης Ευρώπης, των *εθνικών κρατών/μοναρχιών*.

→ Παράλληλη δυναμική κατασκευής εθνικών κρατών και κοινών γλωσσών [langues communes].

ΙΣΤΟΡΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: ΣΗΜΑΣΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ

Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση (1517-1580)

- Για τους μεταρρυθμιστές του 16^{ου} αι. (Λούθηρο, Ζβίγγλιο, Καλβίνο) η ανάγνωση της Βίβλου στην κοινή γλώσσα γίνεται ο θεμέλιος λίθος της νέας πίστης.
- Βασική συνέπεια, η μαζική διάδοση της κοινής γλώσσας στα λαϊκά στρώματα μέσω της ανάγνωσης της Βίβλου.
- Αντίθετα, στη Ρωσία, η σλαβονική της Εκκλησίας, καθυστέρησε την ανάπτυξη των καθομιλούμενων γλωσσών. //Ελλάδα.
- Μετά τη συνθήκη του Τρέντο, η δυτική Ευρώπη κομμένη στα δύο.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: *ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΟΥΜΑΝΙΣΜΟΥ*

Η επέκταση του εγγράμματος κοινού

Εκδημοκρατισμός της κουλτούρας του γραπτού λόγου: μεγαλύτερος αριθμός εγγράμμων και φοίτησης στην ανώτατη εκπαίδευση (πολλαπλασιασμός των πανεπιστημίων από τον 13^ο αι. σε όλη τη δυτική Ευρώπη).

Επανανακάλυψη κλασικών λογοτεχνιών, όπως ελληνικής («νεκρή γλώσσα» προ πολλού για τη Δύση) // οι ίδιοι ουμανιστές, προωθητές των καθομιλούμενων γλωσσών.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

Πριν από το 1500: 77% λατινικά - η παραγωγή σε καθομιλούμενες περίπου 1/4 (ιταλικά 7%, γερμανικά 6%, γαλλικά 5%...), βαίνει αυξανόμενη τον 16^ο αι., για να γίνει κυρίαρχη τον επόμενο.

Αφορά κυρίως τους εγγράμματους/κύκλους των μορφωμένων.

Πολλά έργα οικοδόμησης της πίστης και θρησκευτικής προπαγάνδας (κατηχήσεις, ομιλίες, βίοι αγίων, ερμηνευτικά σχόλια θεολογικών έργων κ.λπ.)

Αν και αρχικά, οι εκδότες αναπαράγουν τα χαρακτηριστικά του χειρόγραφου βιβλίου (ακόμη και ως προς την πολυτυπία), το νέο μέσο ωθεί προς την προτυποποίηση του έντυπου, την τυπογραφική απλούστευση, την ορθογραφική ενοποίηση κ.λπ.

ΠΡΩΙΜΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

16^{ος}-17^{ος} αλ.

ΣΧΕΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ – ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Γενικά, τα γραπτά (σωζόμενα) κείμενα, «κακά» δεδομένα συγκρινόμενα με την αυθεντική προφορική ομιλία (ωστόσο “valid in their own right” Romaine 1988).

Στην καλύτερη περίπτωση, ατελής αντανάκλαση της ομιλουμένης σε μια παρελθούσα εποχή.

Προβληματικά ως πηγές για την *ποικιλία* και την *αλλαγή*.

- Η ποικιλία συστατικό/εγγενές χαρακτηριστικό της γλώσσας
- Ανεκτικότητα ακόμη και των γραμματικών απέναντί της (π.χ. μέσα 16^{ου}: Meigret / Σοφιανός)

ΓΡΑΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- Πριν από τον 16^ο αιώνα, λιγοστά πεζά δείγματα σε δημώδη λόγο («σιωπηλή χιλιετία»)
 - πεζά σε δημώδη: κυρίως από μη κατέχοντες τη λόγια γλώσσα
- Από τον 16^ο αιώνα και εξής, τα δείγματα σε δημώδη πεζό λόγο λόγο αυξάνουν εκθετικά:
 - Κυρίως από κατέχοντες τη λόγια γλώσσα, απολύτως *συνειδητά*.
 - ενδεικτικό των αλλαγών που έχουν επισυμβεί ως προς τη γλώσσα γραμματισμού
 - παρεμβολές σε καθαρά γλωσσικό επίπεδο

ΓΡΑΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ [2]

Πολλαπλασιασμός κειμένων σε δημώδη λόγο («αιώνας της πεζογραφίας σε δημώδη γλώσσα»):

- Πεζά κείμενα (και όχι μόνο έμμετρα, όπως την ύστερη βυζαντινή περίοδο)
- Από διάφορες γεωγραφικές περιοχές (Κων/λη, Κρήτη, Επτάνησα, Κυκλάδες κ.α.) – αποτύπωση (και σε ποιο βαθμό) διαλεκτικών χαρακτηριστικών;
- Διάφορα κειμενικά είδη (Κακουλίδη-Πάνου, Καραντζόλα & Τικτοπούλου, υπό έκδοση)

ΔΗΜΩΔΗΣ ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ 16^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ

Κακουλίδη-Πάνου, Ε., Ε. Καραντζόλα & Κ. Τικτοπούλου. Υπό έκδοση. *Δημώδης πεζός λόγος του 16^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- 250 αποσπάσματα από κείμενα (περίπου 159.000 λέξεις).
- Ανώνυμων ή επώνυμων συγγραφέων.
- Από χειρόγραφα ή έντυπες εκδόσεις.
- Πρωτότυπα έργα ή μεταφράσεις/παραφράσεις (από άλλη ή την ίδια γλώσσα).
- Κατάταξη σε 11 θεματικές κατηγορίες.

ΠΡΟΛΟΓΟΙ

[13]

Πρόλογος Πορτολάνου της Μεσογείου

[8]

ΑΝΩΝΥΜΟΣ συγγραφέας

Το κείμενο από το γφ Vat. Ottobon. Gr. 339, τέλους 16ου αι., φφ. 2^r-3^v, κατά τη μεταγραφή και έκδοση Delatte 1947· ανθολογούνται τα φφ. 2^r-3^v (σσ. XIII-XIV της έκδοσης). *Βιβλιογραφία*: Delatte ό.π.· Σβορώνος 1949· Μακρουμίχαλος 1963.

Πρόκειται για προλογικό σημείωμα, γραμμένο με διαφορετικό χέρι, που προστέθηκε στην αρχή χειρόγραφου Πορτολάνου, προφανώς στο πλαίσιο ετοιμασίας έκδοσης.

Προς εκείνους οπού θελούν να γενούν τέλειοι ναύτες. Ουδείς άνθρωπος εγεννήθηκε ποτέ να ηξεύρει όλα τα πράγματα από την κοιλία της μάνας του· αμή απόλιγο απόλιγο αναθρέφοντας κατά την τέχνην οπού θέλει καθαείς να μάθει και κατά το δεκτικό του νου οπού έχει, προκόβει και γίνεται τέλειος εις εκείνην την τέχνην. Και διά τούτο και εις την μεγάλην τέχνην και αγνώριστην, λέγω την ναυτικήν, τα κοπέλια οπού εμπαινουσι να μάθουν ναύτες, πρώτα μαθαίνουν να λάμνουν και να κάμνουν σκαρμούς και τροπωτήρες εις την βάρκα και απέκει να μαθαίνει να ανεβαίνει απάνω εις τα κατάρτια και εις τες αντένες και εις τα σκοινία <...>μενα εισέ μεγάλα κίνδυνα, αμή είναι αναγκαία να μάθει την ναυτικήν και απόλιγο αρχίζει να γνωρίζει τους ανέμους, τους καιρούς και να κυβερνά. Και απέκει να γνωρίζει εις το χαρτί τό λέγουν αναβιγάρι, ήγουν εις το ναυτολογικόν, και τούτο διά να γνωρίσει το πώς έχει

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ

[25]

«Ψαλμός ρκη΄»

[16]

ΣΥΜΕΩΝ ΚΑΒΑΣΙΛΑΣ (μεταφραστής)

Το κείμενο από την *Turcograecia* (1584, 406-407). Η έκδοση δίσηλη: δεξιά το λατινικό κείμενο, αριστερά το ελληνικό, με εναλλασσόμενους τους δημώδεις στίχους και διάστιχο αρχαίο (ομηρικό).

Μεμονωμένο δείγμα μετάφρασης Ψαλμού, που εκπονήθηκε για χάρη του Μαρτίνου Κρούσιου στην Κωνσταντινούπολη.

[16]

[17]

Πολλά καλότυχος κάθε έναι άνδρας τον Θεόν εκείνος οπού φοβάται, ο οποίος εις την στράταν παγαινάμενος του Θεού, την ζωήν του κάμνει. Τους των κόπων θέλεις χαρεί καρπούς¹ τρώγοντας, όταν παίρνεις με δίκαιον. / Μακαρισμένος και καλός θέλεις είσαι έστοντας να ζεις καλά και με ησυχία. Ωσάν κληματαρία², η γυναίκα σου τους τοίχους³ του σπιτίου σκεπάζει, ελαία ωσάν τα παιδιά σου την τράπεζαν⁴ τριγουρίζοντα. Έτσι γιαδέ θέλει είσαι καλορίζικος Θεόν εκείνος οπού φοβείται. Από την Σιών θέλει σε σκεπάσει ο Θεός, σάνπως πρέπει, της Ιερουσαλήμ θέλεις ιδεί την καλοσύνην, ώστε που ζεις, των παιδίων σου παιδιά θέλεις ιδεί, καλοσύνην της γης, οπού έχει την ευσέβειαν⁵.

1, 3, 4. κενά στο κείμενο· συμπληρώνονται οι λέξεις από το αρχαίο (στο διάστιχο) 2. κληρονομία έκδ. 5. εισέβειαν έκδ.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ

[24]

«Λόγος εις την Σταύρωσιν»

[46]

ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ ΧΙΟΣ (συγγραφέας)

Το κείμενο από το χφ Λαύρας Η 55, 16^{ου} αι., φφ. 265^f-309^f· ανθολογούνται τα φφ. 273^v-276^f. Βιβλιογραφία: Δυοβουνιώτης 1916· Νικολόπουλος 1960.

Το απόσπασμα αναφέρεται στον διάλογο του Χριστού με τη μητέρα του τη Μεγάλη Πέμπτη, κατά τον οποίο προλέγονται τα πάθη που θα ακολουθήσουν.

[45]

[46]

[...] Γινώσκων ο δεσπότης Χριστός ότι ήλθεν η ώρα ίνα απεράσει εκ του κόσμου τούτου προς τον Πατέρα του και βουλόμενος να υπάγει θεληματικώς εις τα Ιεροσόλυμα, έκραξε την μητέρα του και είπε: «Γλυκύτατή μου μητέρα, παρακαλώ σε να μου ακούσεις μετά υπομονής μεγάλης. Εσύ ηξεύρεις ότι είναι χρεία να τελειωθώσιν όλαι αι προφητεΐαι των προφητών αι οποίαι είναι γεγραμμέναι διά λόγου μου. Χρεία είναι να αποθάνω διά την σωτηρίαν του ανθρωπίνου γένους, και τώρα ήλθεν ο καιρός του θανάτου μου. Εσύ μέλλεις, μητέρα μου, να πικρανθείς περισσότερον παρά καμίαν άλλην γυναίκα / τούτου του κόσμου, ίνα τελειωθεί η προφητεΐα του αγίου γέροντος Συμεών, ο οποίος ωσάν με εκράτει εις τας αγκάλας του έλεγε προς εσένα ότι η μάχαιρα μέλλει να απεράσει την ψυχήν σου. Ω μητέρα μου, ο πόνος οπού μέλλεις να λάβεις διά τον θάνατόν μου είναι αυτή η μάχαιρα η οποία μέλλει να απεράσει τα εγκάρδια της ψυχής σου. Όμως ο πόνος, καθώς μέλλει να είναι μέγας, εις αυτόν τον τρόπον θέλεις να έχεις μεγάλην υπομονήν και θέλει ομοφωνεί το θέλημά σου μετά του θελήματος του Πατρός μου. Ω μητέρα μου,

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΑ

[23]

[67]

[68]

Βίος Φιλαρέτου

[68]

ΑΝΩΝΥΜΟΣ μεταφραστής

Το κείμενο από το χφ Par. Gr. 1632, 16ου αι., κατά την έκδοση Μελικίδου 1997· ανθολογούνται τα φφ. 31^r-34^v (σσ. 267-270 της έκδοσης). *Βιβλιογραφία*: ό.π.

Το αγιολογικό αυτό έργο έχει λόγια και δημώδη ανώνυμη παράδοση με σημαντικό αριθμό παραλλαγών. Στο απόσπασμα παρουσιάζεται, κοντά στις άλλες αρετές του Φιλάρету, και η ευσπλαχνία του, με ζωντανό διάλογο και με κάποια παιγνιώδη διάθεση.

[...] Ήλθε δε και άλλος πτωχός εις τον Φιλάρету και τον επαρακάλει και έλεγε: «Δος μοι ένα μοσχάρι από την αγέλην σου να κάμω και εγώ αρχήν, ότι η δόσις σου είναι καλή και εις είτινος σπίτι σέβει πλουταίνει, ότι πληθύνεται η ευλογία σου». Ο δε μακάριος Φιλάρету επήρε το μοσχάριον μετά χαράς και το έδωκεν εκεινού οπού το εζήτει και τον είπε: «Ο Θεός να το κάμει εις πλήθος». Και εκείνος το επήρε και υπήγαινε χαρούμενος. Αλλά η μάνα του μοσχαρίου ήλθεν εις την θύραν και εβόα μεγάλη τη φωνή, ώστε οπού ο γέρων την ελυπήθη. Και ως ήκουσεν η γυναίκα ταύτην την φωνήν της αγελάδας, επόνεσεν η καρδιά της και είπε προς τον άνδρα της: «Ας είναι, τα παιδιά σου δεν τα ελεημονάσαι, αλλά καν την αγελάδα δεν σπλαγχνίζεσαι; Πώς το εδέχθης και την εχώρισες / από το παιδί της;» Τότε ο Φιλάρету εσηκώθη και την επροσχάρηκε και την ευχήθη και της είπε: «Να

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

[12]

«Θεματοεπιστολαί...»

[93]

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΖΥΓΟΜΑΛΑΣ (συγγραφέας)

Το κείμενο από την *Turcograecia* (1584, 349-370): «Turcograeciae Liber Quintus, in quo Themato-epistolae Theodosianae LXII sunt; hoc est, scolasticis breviter proponenda argumenta, quae ipsi erudite tractent, aut dilatent»· ανθολογούνται οι σσ. 349, 350, 351, 352, 364-365 και 369.

Ο Θεοδόσιος Ζυγομαλάς έστειλε το 1578 στον Κρούσιο, ύστερα από δική του παραγγελία, 62 πλαστές θεματοεπιστολές, δηλαδή ένα είδος θεματογραφίας, όπου ο δάσκαλος δίνει το δημώδες κείμενο και οι μαθητές το μετατρέπουν σε αρχαίο. Ανθολογείται μόνο το δημώδες.

Θεματο-επιστολαί εισίν άς οι μεν διδάσκαλοι απλώς το θέμα διδούσιν, έντεχνον δε ποιούσιν οι μαθηταί

α΄ Έσοντας και ακόμη δεν άρχισα να σου γράφω, ουδέ επιστολήν καμίαν έλαβες από λόγου μου, εδά αρχίζοντας φαινεταί μου να είναι πρόπον να παρακαλέσω τον Θεόν να μου έρχεται εις τον νουν πάντα, όταν κάνει χρεια, να σου γράφω, ότι είναι σημείον φιλίας, την οποίαν ο καιρός, πιστεύω, να μην δύναται να την χαλάσει.

[93]

β΄ Χαίρομαι¹ πολλά διά λόγου σου, ακούοντας ότι είσαι γερός και ευτυχής και έχεις και καλόν όνομα. Και διά λόγου μου, ότι αγαπάς με και κόπτει σε να ερωτάς διά λόγου μου πώς τα πάγω, και να λέγεις εκεινών που έρχονται εδώ να με χαιρετούν από λόγου σου. Και ήξευρε πως καλά το μαθαίνω και ευχαριστώ σου πολλά. Υγιής άμποτε να είσαι, αγαπημένε μου. [...]

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΟΦΙΑΝΟΣ (συγγραφέας)

Το κείμενο, αυτόγραφο, από το χφ Par. Gr. 2592, 16ου αι., κατά τη διπλωματική μεταγραφή του Vernant 1990· ανθολογούνται τα φφ. 12^v-13^r, 30^r-31^r και 33^v-36^v (σσ. 20-21, 55-57 και 62-67 της έκδοσης). *Βιβλιογραφία*: Legrand 1870 & 1874· Θαν. Παπαδόπουλος 1977· Παπαδόπουλος 1984-1986· Vernant ό.π.

Από το αυτόγραφο του Σοφιανού ανθολογούνται οι περιγραφές του ρήματος, της μετοχής και των επιρρημάτων. Διατηρείται η ορθογραφία του πρωτοτύπου και το σύστημα τονισμού.

Περὶ ρήματος

Ῥῆμα ἔναι ἔν' ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ λόγου ὅπου κλίνονται, τὸ ὁποῖον ξεχωρίζει τὰ πρόσωπα ἂν ἐνεργοῦν ἢ πάσχουν, ξεκαθαρίζοντας καὶ τοὺς καιροὺς μὲ διαφόρους σχηματισμούς. Ἀκολουθοῦν καὶ τὸ ῥῆμα ὀκτῶ τινά: ἔγκλισις, διάθεσις, εἶδος, σχῆμα, ἀριθμοί, πρόσωπα, χρόνοι καὶ συζυγίαις.

Ἐγκλισες εἶναι πέντε: ὀριστική, γράφω· προστακτική, γράφε· εὐκτική, ἄμποτε νᾶγραφα· ὑποτακτική, ἐὰν γράφω· ἀπαρέμφατος, νὰ γράφω.

Διάθεσες εἶν' ἕξι: ἐνεργητική, γράφω· παθητική, γράφομαι· μέση, βιάζομαι· οὐδέτερον, ὑγιαίνω· αὐτοενεργητικόν, μάχομαι· αὐτοπαθητικόν, πάσχω.

Εἶδη δύο: πρωτότυπον, σπεῖρω· παράγωγον, σπέρνω.

Σχήματα δύο: ἀπλόν, γράφω· σύνθετον, παραγράφω. /

Ἀριθμοὶ δύο: ἐνικός, γράφω· πληθυντικός, γράφομεν.

Πρόσωπα τρία: πρῶτον, γράφω· δεύτερον, γράφεις· τρίτον, γράφει.

Χρόνοι ἕξι: ἐνεστώς, γράφω· παρατατικός, ἔγραφα· παρακείμενος, γραμμένον ἔχω· ὑπερσυντέλικος, γραμμένον εἶχα ἢ εἶχα γράψει· ὀριστος, ἔγραψα· μέλλων, θέλω γράψει. [...]

STEFANO DA SABBIO (συγγραφέας)

Το κείμενο από την έκδ. Βενετίας 1546 (nuovamente emendata) (αντίτυπο Γενναδείου Βιβλιοθήκης, SL 45.3)· πρώτη έκδοση: 1527 ανθολογείται το γράμμα Β. Στις επόμενες εκδόσεις δεν αναγράφεται το όνομα του συντάκτη, το οποίο αμφισβητείται από την έρευνα. Το έργο αποδίδεται στον Pietro Burrana, μαθητή του Αρσένιου Αποστόλη (βλ. Layton 1994, 209). *Βιβλιογραφία*: Legrand 1885-1906, 1: 199-202, αρ. 79· Παπαδόπουλος 1984· Layton ό.π.

Τετράγλωσση τετράστηλη έκδοση για εκμάθηση «άνευ διδασκάλου» της δημόδους ιταλικής, της δημόδους ελληνικής, της λατινικής και της λόγιας ελληνικής. Κάθε λέξη γράφεται και φωνητικά στην άλλη γλώσσα (οι ιταλικές/λατινικές και με ελληνικούς χαρακτήρες, οι ελληνικές και με λατινικούς). Ανθολογούνται λέξεις της δημόδους ιταλικής που αρχίζουν από Β και η μετάφρασή τους στις άλλες γλώσσες. Η κατάταξή τους στο λεξικό όχι σε απόλυτη αλφαβητική σειρά.

B

Ital. Vol.	Gre. Vol.	Latino	Gre. Lit.
Beato	Macarismenos	Beatus	Macarios
μπεάτο	Μακαρισμένος	μπεάτους	Μακάριος
beatitudine	calorizikia	beatitudo	macariotis
μπεατιτούδινε	καλοριζικία	μπεατιτούδο	μακαριότης
beati	macarismegni	beati	macarii
μπεάτι	μακαρισμένοι	μπεάτι	μακάριοι

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

[16]

Ενθυμήσεις για σεισμούς στη Ζάκυνθο

[111]

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ (συγγραφέας)

Τα κείμενα από το γφ Marc. Gr. II 99 (Colloc. 1261), 16ου αι. (έγγραφα συσταχωμένα, γραμμένα από ίδιο χέρι που έγραψε τον κώδικα), κατά την έκδοση Μανούσακα 1967· ανθολογείται το φ. 110^Γ (σσ. 217 και 221 της έκδοσης). *Βιβλιογραφία*: ό.π.

Ο νοτάριος Ζακύνθου Θεόδωρος Ραφτόπουλος καταγράφει πληροφορίες για δύο σεισμούς της εποχής του (και αναφέρεται στους βενετούς αξιωματούχους της Ζακύνθου κατά τα πρώτα χρόνια της βενετοκρατίας).

I.

Ο μεγάλος σεισμός (16 Απριλίου 1513)

Έτους από Χριστού γεννήσεως .αφίγ', ινδικτιώνος α', ημέρα ις' του Απριλίου, ημέρα Σάββατον, ώρα γ' της ημέρας, εγένετον ο μέγας σεισμός εις το νησίν της Ζακύνθου, οπού εχάλασεν ο γουλάς της Ζακύνθου και το κάστρο και τα οσπίτια όλα της χώρας του γιαλού και επλακώθη και η μακαρίτη η Παλαιολογίνα, του κυρ Θεοδώρου του Παλαιολόγου η σύμβιος, και άλλοι πολλοί τινές άνθρωποι, και εγένετον μεγάλη ροπή και αφανισμός εις την χώραν και εις τον γιαλόν. Έτον δε πρεβεδόρος τον καιρόν εκείνον ονόμα-

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ

[8]

Περιηγητικό

[116]

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΡΓΥΡΟΣ (συγγραφέας)

Το κείμενο, αυτόγραφο, από το χφ Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης Τυβίγγης Mb 21, 16ου αι. φφ. 1^r-5^r, σε παραβολή με την έκδοση Δυοβουνιώτη 1936 (ο εκδότης δεν διαβάζει πάντα σωστά, οι φωτογραφίες του χειρογράφου δυσανάγνωστες)· ανθολογούνται τα φφ. 2^v-4^v (σσ. 272-275 της έκδοσης). *Βιβλιογραφία*: Δυοβουνιώτης ό.π., 270-276· Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη 2000, 164.

Το 1585 ο Μαρτίνος Κρούσιος φιλοξένησε για λίγες ημέρες στην Τυβίγγη τον Ανδρέα Αργυρό από τη Σαντορίνη και, κατά τη συνήθειά του, του ζήτησε κάποιο κείμενο στην ομιλουμένη γλώσσα του καιρού του.

Η Αλεξανδρεία είναι μεγάλην χώρα, ήγου πόλις, και είναι σκάλα διά τους πραματευτάδες και εις το γιαλό σιμά και είναι όλη κούφια, ήγουν είναι αποπανώθεν και υποκατώθεν. Και η αυτή μπόλεως Αλεξανδρεία είναι χαλασμένη και εις αυτήνη την μπόλεως βρίσκονται Εβραίοι έως δύο χιλιάδες και Μόροι, ήγου Συριάνοι, έως πέντε χιλιάδες. Είναι το Πατριαρχείο, ήγου ο Άγιος Σάββας, με μοναχούς, ήγου καλογέρους, 15 και κάποιες βολές και είκοσι. Χριστιανοί ελίγοι της χώρας, μα πολλοί πραματευτάδες. Εις την μέσην της αυτής πόλεως έχει μία κολόνα μεγάλη και ονομάζεται κολόνα του Πομπηίου. Και είναι από την Αλεξανδρεία εις το Ραχήτι μιάμισης ημερών στράτα, ήγου οδόν, και διά θαλάσσης μία ημέρα. Η οποία χώρα, ήγου η πόλεως των Ραχήτων, είναι μικρή και είναι εις το γύρον του ποταμού. Τον αυτό ποταμόνε τονε λένε, ήγου ονομάζεται, Νείλο και από αυτόν η μπόλεως, ήγουν το Ραχήτι, έως εις

[116]

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

[17]

Προγνωστικά καιρού: 14 Ιουνίου

[134]

ΑΝΩΝΥΜΟΣ συγγραφέας-συλλέκτης

Το κείμενο από το χφ ΕΒΕ 3080, 16ου-17ου αι., που περιέχει αστρολογικά κείμενα. Ανθολογείται ολόκληρο: φφ 65^r-66^v.

Εμπειρική πρόγνωση με βάση τα ζωδιακά δεδομένα της 14ης Ιουνίου.

Περί της βασιλείας των 12 ζωδίων του Ιουνίου 14

Εις τον Κριόν το ζώδιον δηλοί ότι θέλουν γένει πολλές κατεχνίες, ο χρόνος και χάλαζες και βροντές και άνεμοι ισχυροί θέλουν σύρει να βλάψουσι τα δένδρα και το σιτάριν¹ έχει θέλει τιμή και ο αήρ θέλει είσται νοσώδης και θέλουν έλθει οι άνθρωποι εις ασθένειαν.

Ει δε ευρεθεί η σελήνη τότε εις τας 14 του αυτού μηνός εις τον Ταύρον, σημαίνει ότι θέλει γενεί λείψις εις όλα, μάλιστα εις το ελαιόλαδον², και όσα πουλιώνται με το ζύγιον θέλουν έχει τιμή.

Ει δε ευρεθεί τότε εις τους Διδύμους η σελήνη, θέλει / αλλάσσει πολλές γενές ο χρόνος, πότε ψύχρα πολλή πότε καύμα πότε υγρότες πότε ψυχρότες, και τότε το σιτάρι θέλει γένει ολίγον, το κρασί πολύ, και εις άλλους τόπους θέλει γένει λείψις εις τους καρπούς, αμή το έλαιον θέλει γενεί πολύ.

Ει δε ευρεθεί εις τον Καρκίνον, θέλει γενούσι όλα τα πράγματα εφτηνά και οι καρποί θέλουν γενείν υγροί και ξεροί.

[133]

[134]

NOMIKA KEIMENA

[7]

«Σύνταγμα κατ' Αλφάβητον εκ του Νομίμου»

[141]

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΖΥΓΟΜΑΛΑΣ (μεταφραστής-παραφραστής)

ΑΝΩΝΥΜΟΣ (συγγραφέας-συμπλητής)

Το κείμενο, αυτόγραφο, από το χφ ΕΒΕ 2140 (= Γυμνασίου Θεσσαλονίκης 71), τέλους 16ου αι., φφ. 1^r-166^r· ανθολογούνται τα φφ. 10^r, 27^v-29^v, 34^r και 159^r, σε παραβολή με την κριτική έκδοση Perentidis (1994, 132, 153-155, 161 και 300). *Βιβλιογραφία*: Hunger 1994, 358, 371, 377· Perentidis ό.π.

Η νομική συλλογή που σώζεται με τον συμβατικό ουμανιστικό τίτλο *Synopsis Minor* ή και ως *Μικρόν κατά στοιχείον* (μεταξύ 1281-1320) και συντάχθηκε από ανώνυμο συμπλιτή, με βάση τα έργα *Πόνημα νομικόν* του Μιχαήλ Ατταλειάτη και *Μεγάλη σύνοψης των βασιλικών*, ήταν εν χρήσει και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ο Ζυγομαλάς εκπόνησε τη δική του παράφραση-διασκευή του έργου μεταξύ των ετών 1585-1591, και σε δεύτερη βελτιωμένη «έκδοση» το 1605. Τα ανθολογημένα αποσπάσματα προέρχονται από τα στοιχεία Α, Γ και Φ, και αναφέρονται σε θέματα γάμου και διαζυγίου και σε άλλες ειδικές περιπτώσεις.

[141]

[...] Α.60 Όσοι αρπάσουσι γυναίκα μεμνηστευμένην¹ αρραβωναστικήν τινός ή αμνήστευτον ή χήραν, ευγενικήν ή δούλην ή απελευθέραν ή καλογραίαν αφιερωμένην τφ Θεφ, νομίμως τιμωρείσθωσαν και παιδευέσθωσαν. Και ει μεν μετά όπλων έκαμαν την αρπαγήν, με ξίφος να παιδευθούν να αποθά- νουν, και οι συνεργούντες αυτοίς και οι υποδεχόμενοι αυτούς εθελουσίως και αναφανησόμενοι ότι έκαμαν τινά σπουδήν εις το κακόν τούτον να δαρ- θώσι και να κοπεί η μύτη τους. Ει δε χωρίς όπλων και ξιφών και ράβδων και

ΕΓΓΡΑΦΑ

[86]

Κατασκευή εξοπλισμού πλεούμενου

[200]

ΑΡΑΚΛΙ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ, 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1550

Το κείμενο από τα ΓΑΚ - Αρχαία Νομού Κεφαλληνίας, νοτάριος ιερέας Ανδρέας Αμάραντος, αρ. πράξης 16, φ. 4^τ, κατά τη διπλωματική έκδοση Βαγιωνάκη et al. (2001, 53-54). *Βιβλιογραφία*: ό.π.

Ο Μικέλης Γιαννούλης αναθέτει στους Αντρέα και Φράγκο Καρούσιο την κατασκευή ξύλινων εξαρτημάτων για το πλεούμενό του, με ορισμένη αμοιβή, χρονική προθεσμία και ρήτρα.

αφν', ημέρα ιδ' του Μαρτίου μηνός, κυρ Μικέλης Γιαννούλης από έν μέρος και κυρ Αντρίας Καρούσιος και κυρ Φράγκος Καρούσιος από έτερον μέρος εσυνιβάστησαν να κάμουνε ρ' λούρους ελάτινους του άνωθεν κυρ Μικέλη, προς άσπρα ε' 1/2 τον λούρο, προς δ' και δ' III και ε' ορίες ο λούρος, να έχουν να του δώκουν καμωμένους διά όλον τον Μάη, και το αττενοκάταρτο, του ξύλου το κατάρτι, ορίες ι' III και οι αττένες, το ένα κομμάτι ορίες ι' και το άλλο ορίες θ'. Να είμαι ομπλιγάδος εγώ ο άνωθεν Μικέλης να τους δώκω σκοινία να τα κατεβάσουν εις το Μπόρο, ήγουν δύο κομμάτια σκοινία, οκτώ ορίες πάσα κομμάτι, ήγουν το αττενοκάταρτο να το κατεβάσουν διά όλον τον Ιούνιον.

Και αν ουδέν τα κατεβάσουν εις το τέρμενο, τόσο τους λούρους ωσάν το αττενοκάταρτο, να πλερώσουν οι άνωθεν κυρ Ανδρέας και ο κυρ Φράγκος τα πτάνο ιντερέσα¹ και τες έξοδες, και εγώ ο Μικέλης να είμαι ομπλιγάδος να

[199]

[200]

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Γεώργιος Καραντινός προς Ιωάννη Γρηγορόπουλο [238]
ΧΑΝΔΑΚΑΣ, 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1501

Η επιστολή από ιδιωτική συλλογή, κατά τη διπλωματική έκδοση Manoussacas (1976, 26-27). Βιβλιογραφία: ό.π.

Ο Γιώργης Καραντινός γράφει στον κουνιάδο του Ιωάννη Γρηγορόπουλο με την παράκληση να του στείλει είδη χρήσιμα για την επιχείρηση που αρχίζει.

Προς τον μπαγλυκύτατον και πεθυμημένο μου κουνιάδο κυρ Γιάννη τον Γληγορόπουλο πολλές υγείες και πολλά χαιρετίσματα από εμένα τον κουνιάδο σου τον Γεώργη τον Καραντινό και η αδελφή σου πολλά σε χαιρετά και ο Φραντσέσκος ο ανιψιός σου το παιδί μας πολλά σε καταφιλεί και όλοι οι εδικοί και οι φίλοι πολλά σε χαιρετού. Ήξευρε, ηγαπημένε μου κουνιάδο, πως είμεσταν καλά με τη δύναμη του Θεού έως το σήμερον· άμποτες κι εσύ να είσαι καλά. Αφέντης και η κερά μου είναι καλά και χαιρετού σε και πέμπου σου την ευχή τως και ο κουνιάδος μου ο κυρ Μανούσος είναι καλά κι έν' εδώ από πολύ καιρόν και με τη δύναμη του Θεού εμπάινει και βγαίνει εις το φόρον και κανείς ουδέν του λέγει τίβοτας, αμή ήκαμα και ήκαμε και αγάπη με τον αδελφόν του Νικόλα και είναι αγαπημένοι.

Το λοιπόν, κουνιάδο μου, μην έχεις έγνοια τίβοτας. Κουνιάδο μου, κάτεχε το πως έδωκα τα στάμενα οπού εσαστήκαμε με τους εδικούς τού σκοτωμένου, ήγουμε δουκάτα τέσσαρα, ωσάν σου το θέλει γράψει αφέντης. Το λοιπόν, κουνιάδο μου, αβιζάρω σε κι εδά όσα σε αβιζάρισα και με άλλα μου χαρτιά, αμή ρεσπόσταν δεν είχα, και δεν κατέχω την αίτια από